

יבמות פ

עניין: בו שמונה עשרה וכן עשרים

מהר"ל דרך חיים פרקי אבות פ"ה מכ"א

ובפרק הערל (יבמות פ', א') פליגי בית שמאי ובית הלל דלביית שמאי זכר שלא הביא שתי שערות עד שהוא בן שמונה עשרה הרי זה סריס ונקיבה שלא הביאה שתי שערות עד שהיא בת עשרים הרי היא איילונית ולבית הלל עד עשרים, ובהא פליגי דלביית שמאי כיון דהגידול של אדם הוא עד י"ח כמו שאמרנו למעלה, אם לא נראה שהוא איש כאשר כבר כלה גידול שלו הרי אינו איש, ואף על גב שרוב בני אדם נעשים לאיש בן שלש עשרה אבל לפעמים נמשך הדבר עד תכלית גידול האדם שהוא בן שמונה עשרה ואז נחשב סריס. ולבית הלל עד עשרים כי אף על גב שתחילת גידול של אדם עד שמונה עשר, מכל מקום כאשר הוא בן עשרים הוא השלמת האדם בצורתו שאחר שבגידול הגוף יושלם האדם בצורתו כי קודם שגדל הגוף אין הצורה בשלימות כי הצורה מוטבעת בחומר, ולפיכך אחרי שהגוף הוא בשלימות גידול שלו וזה כאשר הוא בן שמונה עשר או אחר כך כאשר הוא בן עשרים האדם בשלימות צורתו בלתי מוטבעת בחומר ולכך לבית הלל עד עשרים.

וזהו אמרם (קידושין כ"ט, ב') כי הש"י ממתין לאדם עד עשרים שנה אם לא נשא אשה ואמר תיפח רוחיה, כי בן עשרים שנה הצורה היא בשלימות וראוי שישא אשה שיהיה האיש צורה לאשה. ומה שאמרו כאן כי בן שמונה עשרה לחופה כי החופה רק התחלת הנשואין ובאלו שתי שנים ראוי שתהיה החופה שהיא התחלה בלבד, ולכך אמרו בן שמונה עשרה שנים לחופה, מ"מ לענין העונש אינו נענש רק אחר שהוא בן עשרים ונשלמה הצורה וראוי שיהיה צורה לאשה. ומפני כי הצורה היא בשלימות כאשר הוא בן עשרים והצורה מבקשת למשול על הכל, כי דבר זה נמשך אחר הצורה בודאי, שהרי כתיב באיש (בראשית ב) והוא ימשול בכך הרי האיש נמשל לצורה ראוי אליו הממשלה וזה שאמר בן עשרים לרדוף.

ואמר בן שמונה עשרה לחופה, פירוש דבר זה כי האדם אין גידול שלו בקומתו עד שהוא בן שמונה עשרה ונשלם אז גידול שלו כאשר הוא בן י"ח, ומאז חייב להשלים עוד עצמו באשה כי כל זמן שלא נשא אינו אדם שלם וכדאמרין בפרק הבא על יבמות (יבמות ס"ב ע"ב) אמר רבי אלעזר כל מי שאין לו אשה אינו אדם שנאמר זכר ונקיבה בראם ויקרא את שמם אדם, וכל זמן שאינו בן שמונה עשר לא נשלם קומתו בגופו הוא עצמו לכך אין צריך להשלים עצמו באשה שהיא תוספת יותר על עצמו, אבל כאשר הוא בן שמונה עשרה יש לו נשלם עצמו בגופו יש לו להשלים עצמו באשה.

ולפיכך בית דין של מעלה אין מענישין עד שהוא בן עשרים כי אין בית דין של מעלה מענישין עד שהצורה של אדם בשלימות בלתי מוטבעת בחומר, כי כך ראוי לבית דין של מעלה שהכל אצלם בשלימות בלתי מוטבע בחומר, ומאחר שהכל הוא בשלימות אצלם אין מענישין את האדם עד שהוא בריה שלימה בצורתה. אבל בית דין של מטה שאין הכל אצלם בשלימות רק התחלת שלימות וכאשר האדם בן שלש עשרה אז התחלת איש ומענישין את האדם.

וזה הוא דווקא כאשר הוא בן עשרים שאז מתחדש בו כח שהוא מבקש למשול, כי כאשר הגוף הוא בשלימות גידול שלו אז הצורה היא בשלימות ואין הצורה מוטבעת בחומר כמו שהיה קודם זה הצורה מוטבעת בחומר עתה יש לה משפט הצורה, וכמו שהגוף הוא בשלימות כאשר הוא בן שמונה עשרה שנים כך הצורה היא בשלימות כאשר הוא בן עשרים שנה.